

APPENDIX I

ΠΡΟΦΟΡΑ ΚΑΙ ΕΠΙΤΟΝΙΣΜΟΣ

Η επιτυχία της επικοινωνίας εξαρτάται από την ικανότητα να αντιλαμβάνεται κανείς τον συνομιλητή του και να γίνεται με τη σειρά του αντιληπτός από αυτόν. Είναι συνεπώς απαραίτητο οι ομιλητές να προφέρουν με τρόπο κατανοητό και οι ακροατές να προσπαθούν ενεργά να τους καταλάβουν αλλά και να γνωρίζουν πώς να χρησιμοποιούν διορθωτικές διαδικασίες (π.χ. πώς να κάνουν διευκρινιστικές ερωτήσεις) ώστε να επιτυχάνουν κατανόηση στις περιπτώσεις που μια πρώτη προσπάθεια για επικοινωνία αποδεικνύεται ανεπιτυχής. Η ευκολία στην επικοινωνία μεταξύ δύο ομιλητών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το κατά πόσον αυτοί μοιράζονται μια κοινή μορφή γλώσσας: οι ομιλητές της ίδιας διαλέκτου (π.χ. της Κρητικής) δεν δυσκολεύονται να κατανοήσουν ο ένας τον άλλο, οι ομιλητές όμως διαλέκτων που διαφέρουν πολύ η μια από την άλλη (π.χ. Κρητικής και Ποντιακής) μπορεί να μην καταφέρουν να συνεννοηθούν.

Στις περισσότερες χώρες ωστόσο υπάρχει μια οικεία και αποδεκτή από όλους μορφή της γλώσσας, η *γλωσσική νόρμα*. Η νόρμα είναι η γλώσσα που χρησιμοποιείται στην εκπαίδευση, τη διοίκηση, τα μαζικά μέσα ενημέρωσης κλπ. Στις περισσότερες χώρες η νόρμα είναι η διάλεκτος (την οποία συνήθως αποκαλούμε *γλώσσα*) που μιλιέται στην πρωτεύουσα της χώρας από τους μορφωμένους ομιλητές της μέσης τάξης. Αυτό ισχύει και στην Ελλάδα όπου σήμερα νόρμα, αυτό που ονομάζουμε *Κοινή Νέα Ελληνική (ΚΝΕ)*, θεωρείται η ελληνική της μορφωμένης μέσης τάξης των μεγάλων αστικών κέντρων. Η μορφή αυτή της ελληνικής αποτελεί νόρμα τόσο όσον αφορά τη γραμματική και το λεξιλόγιο και όσον αφορά την προφορά.

Εκτός της ΚΝΕ υπάρχουν φυσικά και οι τοπικές διάλεκτοι, οι οποίες παραμένουν ζωντανές και ισχυρές σε ολόκληρη την Ελλάδα και τον ευρύτερο ελληνόφωνο χώρο. Ο ξένος σπουδαστής ωστόσο καλείται να μάθει την Κοινή Νέα Ελληνική χωρίς διαλεκτικά στοιχεία στην προφορά.

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ

Όσον αφορά την προφορά, οι σπουδαστές σε γενικές γραμμές θα πρέπει να μπορούν να μιλήσουν ελληνικά έτσι ώστε να γίνονται κατανοητοί από τους φυσικούς ομιλητές αλλά και από άλλους ξένους ομιλητές της γλώσσας.

Πιο συγκεκριμένα οι προσπάθειές τους θα πρέπει να εστιάζονται σε τρία επίπεδα: τους φθόγγους, το ρυθμό και τον επιτονισμό. Συνεπώς, οι σπουδαστές θα πρέπει να έχουν

- σωστή γνώση του φθογγικού συστήματος της γλώσσας,
- γνώση του βασικού ρυθμού της γλώσσας,
- γνώση των βασικών επιτονικών σχημάτων της γλώσσας και της χρήσης τους σε διάφορες επικοινωνιακές περιστάσεις.

Εκτός από την εκμάθηση των παραπάνω βασικών φωνητικών χαρακτηριστικών της ελληνικής, οι σπουδαστές θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να ακούσουν ελληνικά από διάφορες περιοχές, ειδικά από αυτές όπου η προφορά διαφέρει σημαντικά από την αθηναϊκή - Βόρεια Ελλάδα, Ιόνια νησιά, Κρήτη, Κύπρο - ώστε να αποκτήσουν κάποια οικειότητα με τις διαφορές που παρουσιάζουν στην προφορά τους οι διάλεκτοι. Οι ίδιοι οι σπουδαστές ωστόσο θα πρέπει να έχουν ως στόχο τους την προφορά της Κοινής Νέας Ελληνικής όπως μιλιέται στην Αθήνα, χωρίς φυσικά να αναμένεται από αυτούς να προφέρουν την ελληνική σαν να ήταν η μητρική τους γλώσσα.

ΦΘΟΓΓΟΙ

Το φθογγικό σύστημα της ελληνικής δεν παρουσιάζει πολλές δυσκολίες για τους ξένους σπουδαστές, αφού δεν περιλαμβάνει ιδιαίτερα σπάνιους ή "δύσκολους" φθόγγους. Ειδικά το φωνηεντικό της σύστημα ([a, e, i, o, u]) είναι το πιο συχνά απαντώμενο σύστημα φωνηέντων ανά τον κόσμο. Σύντομες και όχι τεχνικές περιγραφές του φθογγικού συστήματος της ελληνικής παρουσιάζονται στο Joseph and Fillipaki-Warburton (1987), Mackridge (1987) και Φιλλιπάκη (1992).

Τα παρακάτω είναι τα σημεία στα οποία οι σπουδαστές θα πρέπει να επικεντρώσουν την προσοχή τους όσον αφορά το φθογγικό σύστημα της ελληνικής.

- Οι σπουδαστές θα πρέπει να γνωρίζουν τους φθόγγους της ελληνικής και να μπορούν να προσομοιάσουν την ποιότητά τους στη δική τους ομιλία, συμπεριλαμβανομένων και των αλλαγών που υφίστανται ορισμένοι φθόγγοι ανάλογα με το περιβάλλον (πρβλ. την ποιότητα του χ στις λέξεις *χάρη* και *χέρι*).
- Θα πρέπει να γνωρίζουν τα κύρια σημεία στα οποία η προφορά της μητρικής τους γλώσσας διαφέρει από αυτή της ελληνικής και κυρίως τα σημεία που μπορεί να αποφέρουν σύγχυση εάν μεταφερθούν από τη μητρική γλώσσα στα ελληνικά. Παραδείγματος χάριν, ιδιαίτερη προσοχή ίσως να πρέπει να δοθεί στα *ουρανικά* σύμφωνα της ελληνικής, δηλ. τα κ, γκ, χ, γ όπως προφέρονται όταν ακολουθούνται από *ε/αι* και *ι/ει/οι/η/υ* - π.χ. *κερί*, *καιρός*, *γύρος*, *χείρα*, *εγγύηση* - και τα λ, μ και ν σε λέξεις όπως *λειώνω*, *μυαλό* και *νιάτα* αντίστοιχα.
- Οι σπουδαστές θα πρέπει τέλος να γνωρίζουν τη σχέση των γραφημάτων με τους φθόγγους που αντιπροσωπεύουν, ιδιαίτερα όταν τα γραφήματα και οι φθόγγοι δεν βρίσκονται σε πλήρη αντιστοιχία. Αυτό συμβαίνει με τα γραφηματικά συμπλέγματα *αι*, *ει*, *οι*, *υι*, *ου*, *μπ*, *ντ*, *γκ/γγ*, *τσ*, *τζ* που αντιπροσωπεύουν απλούς φθόγγους και τα "διπλά" σύμφωνα ψ και ξ που αντιπροσωπεύουν τα συμπλέγματα *π+σ* και *κ+σ* αντίστοιχα.

ΡΥΘΜΟΣ

Παρά το ότι πρόκειται για ένα μάλλον παραγνωρισμένο φαινόμενο, η γνώση του ρυθμού μιας γλώσσας είναι σημαντική γιατί επιτρέπει (ασυνείδητα) στον ομιλητή να οργανώσει ρυθμικά την ομιλία του με το σωστό τρόπο και έτσι τον καθιστά πιο κατανοητό στους συνομιλητές του. Ο λόγος γι' αυτό είναι ότι η ομιλία αποτελεί συντονισμένη κίνηση των φωνητηρίων οργάνων, και όπως κάθε επαναλαμβανόμενη κίνηση μυών για συγκεκριμένο σκοπό (π.χ. βάδισμα, μάσημα) είναι ρυθμική. Αν και ο ρυθμός της ομιλίας δεν γίνεται συνειδητά αντιληπτός από τον απλό ομιλητή είναι ωστόσο έμφυτα κατανοητός από όλους μας, αφού άλλωστε τα χαρακτηριστικά του είναι αυτά που αξιοποιούνται στην ποίηση της κάθε γλώσσας.

Όπως ακριβώς ο ρυθμός στην ποίηση μπορεί να στηρίζεται σε διαφορετικές αρχές, όπως είναι ο αριθμός των συλλαβών ανά στίχο ή η εναλλαγή τονούμενων και άτονων συλλαβών, έτσι ακριβώς και ο ρυθμός της ομιλίας μπορεί να στηρίζεται σε διαφορετικές αρχές ανάλογα με τη γλώσσα (μέσα βέβαια σε ορισμένα πλαίσια). Γενικά, ο ρυθμός των διαφόρων γλωσσών θεωρείται ότι κυμαίνεται μεταξύ του συνεχούς που ορίζουν δύο ακραίες κατηγορίες: ο τονικός ρυθμός (όπως των αγγλικών, στα οποία οι τονούμενες συλλαβές παίζουν εξέχοντα ρόλο και οι υπόλοιπες συρρικνώνονται σε διάρκεια και ποιότητα) και ο συλλαβικός ρυθμός (όπως των γαλλικών, όπου όλες οι συλλαβές παίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο και δεν διαφέρουν μεταξύ τους σε διάρκεια ή ποιότητα).

Τα ελληνικά βρίσκονται περίπου στη μέση αυτού του συνεχούς. Κάθε λέξη έχει μία μόνο τονούμενη συλλαβή, η οποία χαρακτηρίζεται από ελαφρώς μεγαλύτερη διάρκεια και ένταση σε σχέση με τις άτονες συλλαβές

(προφέρεται δηλαδή με μεγαλύτερη αρθρωτική προσπάθεια). Οι άτονες συλλαβές με τη σειρά τους δεν συρρικνώνονται ιδιαίτερα, ιδίως ως προς την ποιότητά τους. Παραδείγματος χάριν, η τονούμενη συλλαβή *-μό-* στη λέξη *χαμόγελο* ποιοτικά δεν διαφέρει ιδιαίτερα από την άτονη συλλαβή *-μο-* στη λέξη *χαμογελώ*, εκτός του ότι η πρώτη έχει μεγαλύτερη διάρκεια και ένταση.

Οι *γραμματικές* λέξεις (άρθρα, προθέσεις, μόρια) δεν τονίζονται στην ομιλία παρά το ότι ορισμένα από αυτές (π.χ. *από*) γράφονται με τόνο. Έτσι στην πρόταση *Πέρασα από το Γιώργο σήμερα να του πω ένα γεια* τονίζονται μόνο οι υπογραμμισμένες συλλαβές.

Μοναδική εξαίρεση της αρχής σύμφωνα με την οποία στα ελληνικά υπάρχει μόνο μία τονισμένη συλλαβή ανά λέξη αποτελεί ο *εγκλιτικός τόνος*, δηλ. ο τόνος που εμφανίζεται στα προπαροξύτονα που ακολουθούνται από κλιτικό (π.χ. *ο άνθρωπός μου, διάβασέ μου*) και τα παροξύτονα που ακολουθούνται από δύο κλιτικά (π.χ. *φέρε μού το*). [Απαραίτητη προϋπόθεση για την εμφάνιση του εγκλιτικού τόνου είναι το εγκλιτικό και η προηγούμενη λέξη να συνδέονται, πρβλ. *Είναι ο άνθρωπός μου : Ο άνθρωπος μου το είπε καθαρά.*]

Οι υπάρχουσες μελέτες του ρυθμού της ελληνικής απευθύνονται αποκλειστικά σε γλωσσολόγους. Ωστόσο, δύο από τα βιβλία που αναφέρονται παραπάνω, Joseph and Fillipaki-Warburton (1987) και Mackridge (1987), περιλαμβάνουν σύντομες παρουσιάσεις του τονισμού και ρυθμού της ελληνικής.

Όσον αφορά το ρυθμό, ο στόχος των σπουδαστών δεν θα πρέπει να είναι η απόλυτη μίμηση, κάτι τέτοιο δεν θα ήταν ρεαλιστικό, αλλά η γνώση, κατανόηση και χρήση των πιο βασικών χαρακτηριστικών του ρυθμού της ελληνικής. Συγκεκριμένα οι σπουδαστές θα πρέπει

- να γνωρίζουν ποιά είναι η τονούμενη συλλαβή κάθε λέξης· αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις λέξεις που διαφέρουν μόνο στη θέση του τόνου και οι οποίες αφθονούν στα ελληνικά - π.χ. *χώρος : χορός, κάλλος : καλός, φυστίκια : φυστικιά κλπ.* - αλλά και για τις λέξεις στις οποίες ο τόνος δεν παραμένει σταθερός κατά την κλίση - π.χ. *η βιταμίνη / οι βιταμίνες* αλλά *των βιταμινών*,
- να γνωρίζουν τί κάνει την τονούμενη συλλαβή να ξεχωρίζει από τις άτονες (η μεγαλύτερη διάρκεια και έντασή της),
- να γνωρίζουν και να εφαρμόζουν στην ομιλία τους τον κανόνα των εγκλιτικών,
- να γνωρίζουν ποιός είναι ο βασικός ρυθμός της ελληνικής (όπως π.χ. περιγράφεται πιο πάνω) και να προσπαθούν να τον τηρήσουν στην ομιλία τους, π.χ. με το να μην συρρικνώνουν τις άτονες συλλαβές αλλά να τις προφέρουν ολόκληρες,
- να γνωρίζουν σε τί διαφέρει ο ρυθμός της μητρικής τους από αυτόν της ελληνικής και να προσπαθούν να αποφεύγουν τη χρήση στοιχείων ξένων προς το ρυθμό της ελληνικής.

ΕΠΙΤΟΝΙΣΜΟΣ

Ο επιτονισμός είναι η μελωδία της ομιλίας. Η μελωδία βασίζεται στις αλλαγές στη *συχνότητα* της φωνής του ομιλητή και γίνεται αντιληπτή από τον ακροατή ως το *ύψος* της φωνής του ομιλητή. Το ύψος της φωνής δεν μένει φυσικά σταθερό αλλά ανεβαίνει και κατεβαίνει ανάλογα με το τί θέλει να μεταφέρει ο ομιλητής μέσω του επιτονισμού. Οι αλλαγές αυτές στο ύψος της φωνής ονομάζονται μελωδικοί τόνοι και είναι δυνατόν να παρασταθούν ως μια καμπύλη με ανοδικά, καθοδικά και επίπεδα μέρη.

Στο επιτονικό σύστημα της ελληνικής οι περισσότερες τονούμενες συλλαβές σε μια πρόταση (βλ. παραπάνω) συνοδεύονται από μελωδικό τόνο. Επιπλέον, μελωδικοί τόνοι εμφανίζονται και στο τέλος επιτονικών

ενοτήτων για να δηλώσουν, μεταξύ άλλων, τη συνέχεια ή το τέλος της εκφοράς (ανοδικός και καθοδικός τόνος αντίστοιχα). Παραδείγματος χάριν, στην πρόταση που παρουσιάζεται και παραπάνω, Πέρασα από το Γιώργο σήμερα να του πω ένα γεια, οι υπογραμμισμένες συλλαβές δεν τονίζονται απλώς αλλά συνοδεύονται και από ανοδικό μελωδικό τόνο, ενώ η τονούμενη συλλαβή με τη διπλή υπογράμμιση συνοδεύεται από καθοδικό μελωδικό τόνο που δηλώνει το τέλος της πρότασης (βλ. παρακάτω).

Προς το παρόν δεν υπάρχουν ολοκληρωμένες μελέτες του επιτονισμού της ελληνικής και δη μελέτες που να απευθύνονται σε μη ειδικούς. Οι Joseph and Fillipaki-Warburton (1987) και Mackridge (1987) ωστόσο περιλαμβάνουν σύντομες σχετικές παρουσιάσεις.

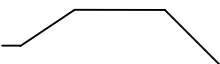
Όσον αφορά τον επιτονισμό, στόχος του σπουδαστή πρέπει να είναι τόσο το να αναγνωρίζει τα βασικά επιτονικά σχήματα της ελληνικής και να τα αναπαράγει στην ομιλία του, όσο και το να αναγνωρίζει τη χροιά που το συγκεκριμένο επιτονικό σχήμα προσδίδει στην πρόταση, αφού στα ελληνικά η ίδια πρόταση μπορεί να αποτελεί για παράδειγμα καταφατική δήλωση ή ερώτηση, ανάλογα με το επιτονικό σχήμα που χρησιμοποιείται. Συγκεκριμένα ο σπουδαστής θα πρέπει να μπορεί να αναγνωρίζει και να χρησιμοποιεί το σωστό επιτονικό σχήμα στις παρακάτω περιπτώσεις

- απλές καταφατικές προτάσεις,
- καταφατικές προτάσεις που αποτελούνται από περισσότερες από μία ενότητες (και το πως δημιουργούνται οι ενότητες αυτές),
- προτάσεις με ιδιαίτερη έμφαση σε κάποιο συστατικό,
- ερωτηματικές προτάσεις ολικής και μερικής αγνοίας,
- διευκρινιστικές ερωτήσεις.

(α) Απλές καταφατικές προτάσεις

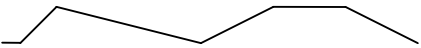
Στις απλές καταφατικές προτάσεις όλοι οι μελωδικοί τόνοι εκτός του τελευταίου έχουν το ίδιο σχήμα, είναι δηλ. ανοδικοί σε όλη τη διάρκεια της τονούμενης συλλαβής; μετά από κάθε μελωδικό τόνο ακολουθεί κάθοδος με αποτέλεσμα η επιτονική καμπύλη να έχει κυματοειδές σχήμα. Οι μελωδικοί αυτοί τόνοι γίνονται συνήθως αντιληπτοί ως υψηλή συχνότητα στην τονούμενη συλλαβή (από ξένους ομιλητές, π.χ. Mackridge (1987), χαρακτηρίζονται ως απότομοι, χωρίς όμως αυτή η εντύπωση να ανταποκρίνεται στην εργαστηριακή εικόνα τους).

Ο πιο δυνατός από τους μελωδικούς τόνους, ο οποίος ονομάζεται *πυρήνας*, είναι ο τελευταίος τόνος της πρότασης. Στις καταφατικές προτάσεις χωρίς ιδιαίτερη έμφαση ο πυρήνας εμφανίζεται στην τελευταία τονούμενη λέξη της πρότασης. Ένα χαρακτηριστικό του πυρήνα είναι ότι η επιτονική καμπύλη δεν κατεβαίνει μεταξύ αυτού και του προτελευταίου τόνου, με αποτέλεσμα ο πυρήνας να ξεκινά με υψηλή συχνότητα και να ακολουθεί καθοδική πορεία, π.χ.

(1)

 Ο Γιάννης έ¹φυγε.

(2)

 Η Μαίρη έφτασε καθυστερημένη.

(3)

 Ο Κώστας και η Κάιτη λείπουν.

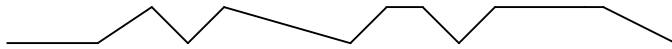
¹ Οι υπογραμμισμένες συλλαβές είναι αυτές που φέρουν τόνο.

(β) Δημιουργία και δήλωση επιτονικών ενοτήτων

Στα ελληνικά οι κάπως μακριές προτάσεις είναι συνηθισμένο φαινόμενο, μεταξύ άλλων και λόγω του σχετικά μεγάλου μήκους των λέξεων, και συνεπώς ο σπουδαστής πρέπει να γνωρίζει πώς να τις χειρίζεται. Χαρακτηριστικό των μεγαλύτερων προτάσεων είναι ότι αποτελούνται συνήθως από περισσότερες από μία επιτονικές ενότητες. Η κάθε ενότητα μοιάζει με μια απλή καταφατική πρόταση με τη διαφορά ότι στο τέλος των μη-τελικών ενοτήτων η επιτονική καμπύλη παραμένει ψηλά, πράγμα που δηλώνει τη συνέχεια της πρότασης.

Η δημιουργία των ενοτήτων είναι πολλές φορές αυτονόητη. Παραδείγματος χάριν, το υποκείμενο της πρότασης συχνά εμφανίζεται ως ξεχωριστή επιτονική ενότητα, ειδικά όταν είναι μακροσκελές. Αυτό φαίνεται στο παράδειγμα (4), όπου βλέπουμε ότι η επιτονική καμπύλη παραμένει ψηλά σε όλη τη διάρκεια της λέξης τρέξιμο για να δηλώσει ότι το τμήμα της πρότασης που προηγείται αποτελεί επιτονική ενότητα και ταυτόχρονα ότι η πρόταση δεν έχει τελειώσει.

(4)

Η αντοχή του Πάνου στο τρέξιμο είναι απίστευτη.

(γ) Έμφαση

Όταν σε μια πρόταση δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε κάποια λέξη, τότε ο πυρήνας είναι στη λέξη που φέρει έμφαση. Ο μελωδικός τόνος που συνοδεύει την έμφαση διαφέρει από αυτούς που αναφέρονται στα (α) και (β): κατά τη διάρκεια της τονούμενης συλλαβής η επιτονική καμπύλη ανεβαίνει απότομα, παραμένει ψηλά για λίγο και κατεβαίνει το ίδιο απότομα. Μετά τη λέξη που φέρει έμφαση, η πρόταση προφέρεται με χαμηλό επιτονισμό χωρίς άλλους μελωδικούς τόνους. Στις αρνητικές προτάσεις το ρόλο της έμφασης παίζει το αρνητικό μόριο, το οποίο φέρει τον πυρήνα της πρότασης, ιδιαίτερα εάν πρόκειται για προστακτική.

(5)

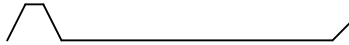
Ο Πέτρος έφυγε χτες. [όχι η Μαρία]

(6)

[Μα πώς να τον δεις εδώ;] Ο Πέτρος αρρώστησε χτες.

(7)

Μην ανοίξεις το παράθυρο.

(8)

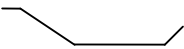

Δεν θα πάμε σινεμά.

(δ) Ερωτήσεις μερικής αγνοίας

Στις ερωτήσεις μερικής αγνοίας ο πυρήνας είναι στην ερωτηματική λέξη, που, ποιος κλπ., η οποία έχει υψηλή συχνότητα. Στη συνέχεια η

επιτονική καμπύλη ακολουθεί καθοδική πορεία με μια ελαφριά άνοδο προς το τέλος, συνήθως στο τελικό μόνο φωνήεν.

(9)

Πότε έρχονται;

(10)

Πόσο το αγόρασες το βιβλίο;

(ε) Ερωτήσεις ολικής αγνοίας

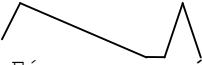
Στις ερωτήσεις ολικής αγνοίας το επιτονικό σχήμα αποτελείται από ένα χαμηλό πυρήνα και από άνοδο και κάθοδο που εμφανίζονται διαδοχικά στο τέλος της ερώτησης (η τελική κάθοδος είναι χαρακτηριστική της ελληνικής αλλά και άλλων γλωσσών της Ανατολικής Ευρώπης). Το ακριβές επιτονικό σχήμα εξαρτάται από τη θέση της λέξης που ο ομιλητής θέλει να τονίσει περισσότερο, τη θέση δηλαδή του πυρήνα. Όταν ο πυρήνας δεν είναι η τελευταία λέξη, τότε η συχνότητα παραμένει χαμηλή σε όλη τη διάρκεια της ερώτησης, με το τελικό ανοδικό-καθοδικό σχήμα να ξεκινά από την τελευταία τονούμενη συλλαβή, όπως φαίνεται στα παραδείγματα (11) και (12).

(11)
Κοιμήθηκε το μωρό;

(12)
Το **θυμήθηκες** το ανέκδοτο;

Αντίθετα, όταν ο πυρήνας και η τελευταία λέξη της πρότασης συμπίπτουν τότε όλο το επιτονικό σχήμα συγκεντρώνεται από την τονούμενη συλλαβή της τελευταίας λέξης μέχρι το τέλος της πρότασης, ενώ σε προηγούμενες λέξεις έχουμε μελωδικούς τόνους σαν αυτούς που αναφέρονται στο (α), όπως φαίνεται και στα παραδείγματα (13) και (14).

(13)
(στο ταξί) Είστε ελεύθερος;

(14)
(σε κατάσταση) Είστε ανοιχτά;

(στ) Διευκρινιστικές ερωτήσεις

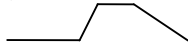
Οι διευκρινιστικές ερωτήσεις διακρίνονται επίσης σε μερικής και ολικής αγνοίας. Οι διευκρινιστικές ερωτήσεις μερικής αγνοίας έχουν σταθερή συχνότητα, σε μέσο ύψος, και άνοδο στο τέλος, συνήθως από την τελευταία τονούμενη συλλαβή και έπειτα.

(15)

Πώς το είπατε αυτό παρακαλώ;

Οι διευκρινιστικές ερωτήσεις ολικής αγνοίας δεν έχουν χαμηλό πυρήνα όπως οι απλές ερωτήσεις ολικής αγνοίας, αλλά υψηλό πυρήνα και στη συνέχεια καθοδική συχνότητα.

(16)

Ο αδερφός μου; [Μα είσαι σίγουρος;]

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Arvaniti, A. (1992) Secondary stress: evidence from Modern Greek. Στο G.J. Docherty & D.R. Ladd [editors], *Papers in Laboratory Phonology II: Gesture, Segment, Prosody*. Cambridge University Press, 398-423.
- Arvaniti, A. (1994) Acoustic features of Greek rhythmic structure. *Journal of Phonetics* 22: 239-268.
- Arvaniti, A. & B.D. Joseph (υπό εκτύπωση) Variation in voiced stop prenasalisation in Greek. *Γλωσσολογία* 11-12.
- Arvaniti, A., D.R. Ladd & I. Mennen. (1998) Stability of tonal alignment: the case of Greek prenuclear accents. Θα δημοσιευτεί στο πρώτο τεύχος του 1998 του *Journal of Phonetics*.
- Efstathiadis, S. (1974) *Greek and English Phonology: a comparative investigation*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής, Παράρτημα 17.
- Joseph, B.D. and I. Philippaki-Warbuton (1987) *Modern Greek*. London: Routledge, Croom Helm descriptive grammar series.
- Mackridge, P. (1987) *Η Νεοελληνική Γλώσσα* (μετάφραση Κ.Ν. Πετρόπουλος). Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Malikouti-Drachman, A. & G. Drachman. 1980. Slogan chanting and speech rhythm in Greek. In W.U. Dressler, O.E. Pfeiffer & J.R. Rennison (eds), *Phonologica 1980*, 283-292. Innsbruck.
- Μαλικούτη-Drachman, A. & G. Drachman. 1988. Τονισμός στα ελληνικά. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 9: 127-143.
- Mirambel, A. 1959. *La Langue Grecque Moderne: Description et analyse*. Paris: Librairie Klincksieck.
- Nespor, M. 1988a. Ρυθμικά χαρακτηριστικά της ελληνικής. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 9: 165-183.
- Σεϊτάτος, Μ. 1974. *Φωνολογία της Κοινής Νεοελληνικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Φιλιππάκη-Warbuton, Ειρ. 1992. *Εισαγωγή στη θεωρητική Γλωσσολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη.

ΑΜΑΛΙΑ ΑΡΒΑΝΙΤΗ*
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

*Μέρος της ανάλυσης του επιτονισμού που παρουσιάζεται εδώ έχει γίνει στα πλαίσια του ερευνητικού προγράμματος "Phonetic and phonological properties of tonal targets in Modern Greek intonation" των D.R. Ladd και Α. Αρβανίτη, που χρηματοδοτήθηκε από το Economic and Social Research Council της Μεγάλης Βρετανίας (grant number R000-23-5614 στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου) [για λεπτομέρειες, βλ. επίσης <http://www.ling.ed.ac.uk/~bob/greek/Welcome.html>].

Αγαπητέ κύριε Ευσταθιάδη,

Σας στέλνω την περίληψη του Appendix I.

Προσπάθησα να βρω τον κο Λοϊζίδα αλλά το τηλέφωνό του είναι εκτός καταλόγου. Θα τηλεφωνήσω αύριο στον κο Μάρκου στο Υπουργείο Παιδείας για να μεταφέρω μέσω αυτού το μήνυμά σας.

Φιλικά,

Αμαλία Αρβανίτη

Το Appendix I είναι μια σύντομη περιγραφή των βασικών στοιχείων της ελληνικής φωνητικής που θα πρέπει να κατακτήσουν οι ξένοι σπουδαστές, με έμφαση στο ρυθμό και τον επιτονισμό της γλώσσας, δύο μάλλον παραγνωρισμένους τομείς. Το Appendix I καλύπτει περιληπτικά το φθογγικό σύστημα της ελληνικής και εκτενέστερα τα κύρια ρυθμικά χαρακτηριστικά της και τα πλέον απαραίτητα από επικοινωνιακής πλευράς επιτονικά της σχήματα.